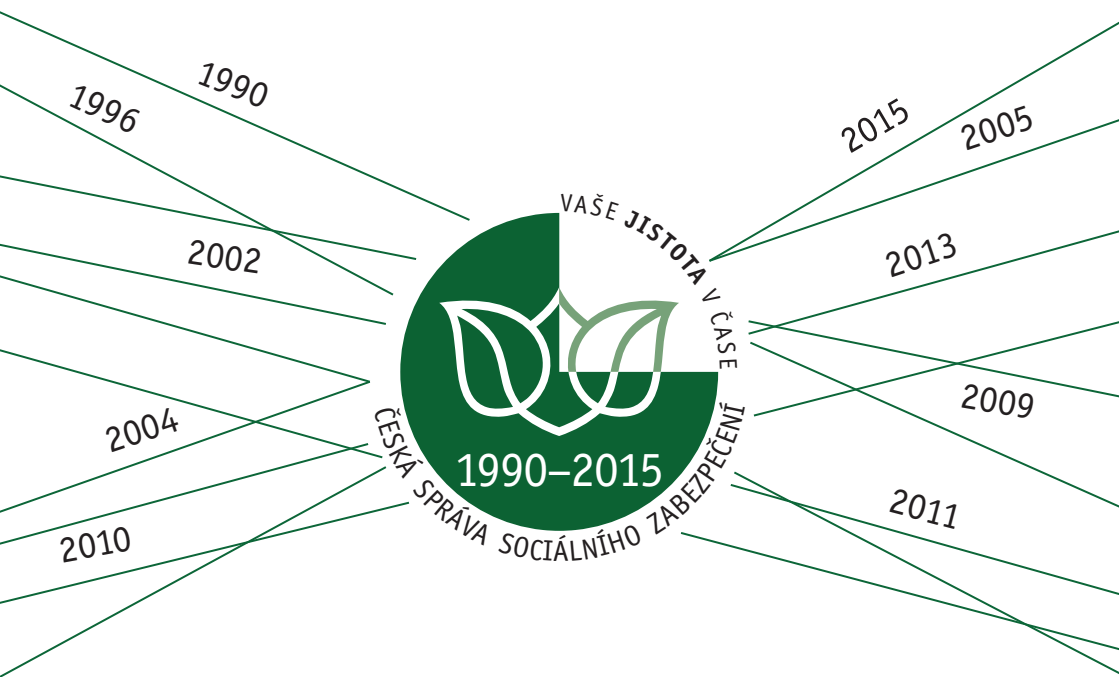

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ

25 let

ÚVODNÍ SLOVO MINISTRYNĚ

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, letos si připomínáme 25 let vzniku České správy sociálního zabezpečení. Zároveň jsme si ale připomněli i 90 let od přelomového okamžiku, který znamenal zásadní obrat v tom, jakým způsobem přemýšlíme o sociálním zabezpečení a vůbec o společnosti kolem nás. První polovina 20. let minulého století se nesla v duchu obnovení či založení moderní československé státnosti. Významnou součástí těchto změn byly i sociální reformy a vznik nových zákonů. Jedním z klíčových momentů byl z tohoto hlediska právě 30. říjen 1924, kdy byl v Československu schválen zákon o sociálním pojištění. Přesněji řečeno zákon o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří. Zákon zavedl dělnické pojištění, hovořil o nemocenské i o problematice důchodů. Byl to skutečný přelom v sociální problematice, který zlepšil sociální situaci milionů lidí a posílil sociální stabilitu první republiky.

Myšlenky, které stály za sociálním zabezpečením, byly svým způsobem výjimečné tehdy i dnes. Způsob, kterým uvažovala liberálně nacionální společnost 19. a první poloviny 20. století, se totiž tehdy příliš nelišil od toho, jakým uvažuje řada lidí dnes. Představují si společnost spíše jako nepřátelskou a konfliktní než jako spolupracující a solidární. Jako místo, kde jsme sami za sebe a musíme se v tvrdé konkurenci pokusit porazit ostatní, zvítězit a prosperovat. Ti, kteří v této konkurenci neobstojí, musejí pak nést své selhání bez ohledu na následky.

Toto ovšem není vize, kterou by sdíleli ti, kteří před téměř 100 lety navrhovali zákon o sociálním pojištění, a rozhodně to není moje představa. Sociální zabezpečení, či chcete-li sociální stát, je jedním z nejdůležitějších aspektů moderní a vyspělé společnosti. Sociální spravedlnost a společenská solida-

rita jsou ambiciózní a stále platné koncepty, ke kterým je nutné vždy směřovat.

Jako sociální demokratka si přeji efektivní sociální stát přátelský k lidem. Musíme zavazovat řadu možností, kterým směrem se vydat. Ať už hovoříme o minimálním důchodu, valorizaci o fixní částky či o problematice nerovnosti v důchodech na základě pohlaví, tak se těším na debatu o této problematice a jsem si jistá, že dokážeme opět měnit, jak se česká společnost na řadu věcí dívá a jak je vnímá.

Ovšem je zde i řada otázek, týkajících se sociální problematiky, které jsou spíše technického charakteru. Systém sociálních dávek zahrnuje velké množství institutů a procedur. Klient, kterým je v tomto případě občan, musí často vynaložit značné úsilí, aby mohl naplno využít prostředky, na které má nárok. Musíme tak neustále vést debatu o modernizaci a efektivním řízení celého sociálního systému. To ale neznamená bezhlavě diktovat změny, tak jak se to často dělo v minulosti.

Přeji České správě sociálního zabezpečení a našemu sociálnímu pojištění mnoho let úspěšného rozvoje, hodně sil při překonávání problémů a také hodně optimismu do budoucna.

Mgr. Michaela Marksová

SLOVO ÚSTŘEDNÍHO ŘEDITELE

Česká správa sociálního zabezpečení si připomíná rovné čtvrtstoletí, po které je veřejnosti oporou a jistotou. Těch dvacet pět let uběhlo jako voda a já mohu bez zaváhání prohlásit, že po celou tu dobu ČSSZ soustavně deklarovala hluboce vnímaný pocit odpovědnosti za bezchybné naplnění své nezastupitelné a svým způsobem unikátní role v rámci celé ČR. Leckdy sice musela překonat nelehké překážky, ale vždy a za všech okolností v očích veřejnosti obstála. Můžeme se domnívat, že to bylo i díky tomu, že základy jejich činnosti byly položeny mnohem dříve, tedy i časem prověřeny. Stalo se tak před 90 lety, kdy prvorepublikoví poslanci schválili zákon o sociálním pojištění.

Moudrý americký průmyslník Henry Ford říkal: „Většina lidí spotřebuje více energie na mluvení o problémech než na jejich řešení.“ Toto moudro je mi blízké. Když jsem byl před pár lety povolán do vedení ČSSZ, dal jsem si za svůj první cíl dodržování zákonných lhůt, maximální zkrácení dob řízení o důchodech i takzvaných námitkách a plynulé vyřizování exekucí na důchody. Stálo to měsíce a měsíce práce navíc, dobu řízení o důchodech jsme významně zkrátily, doby řízení o námitkách i vyřizování důchodů s exekucí jsou stabilní. Strategické cíle naší instituce na období 2014–2020 jsou ještě ambicióznější, se svými spolupracovníky se je snažím naplnit.

Při připomínce 25. jubilea existence ČSSZ je na místě popřát jí do dalších let sehraný tým, zdravé sebevědomí a oporu v pevných základech. Nejdůležitější je také to, aby instituce zůstala silná a vnitřně konsolidovaná, což jí do budoucna pomůže uchránit její výkonnost při zpracování velkého objemu případů se zanedbatelnou chybovostí a v krátkých lhůtách. Vyjádřeno v číslech: 3,6 milionu rozhodnutí vydávaných ročně, 42 milionů vyplacených důchodů každý rok,

2,5 milionu vyplacených dávek nemocenského pojištění během roku, 400 tisíc posudků lékařské posudkové služby pro účely pojistných a nepojistných dávek zpracovaných ročně. ČSSZ dlouhodobě dosahuje 99% úspěšnosti ve výběru pojistného vyjádřené částkou 373 miliard korun za rok 2014. Objem pojistného na sociální zabezpečení vybraného ČSSZ přitom tvoří cca 1/3 státního rozpočtu. Jsem přesvědčen, že ČSSZ si i v dalších letech udrží kredit spolehlivého úřadu, který se zodpovědně stará o záležitosti z oblasti důchodů a dávek nemocenského pojištění 4/5 obyvatel ČR. Vybral jsem jen zlomek číselných údajů, které mohou doložit, že od svého vzniku úřad plně funguje.

S nadšátkou se dá říci: přátele si člověk může vybrat, ČSSZ mu však vstoupí do života sama. Pro ČSSZ a její zaměstnance jsou lidé na prvním místě, a proto se snažíme ke všem klientům najít přátelskou cestu. Obzvláště mě těší, že naši zaměstnanci si tato slova vzali skutečně za svá, a za to jim patří mé poděkování a přání, aby se i nadále s tímto přístupem věnovali našim klientům. Kvalitu zaměstnanců odráží i heslo obsažené v jubilejním logu ČSSZ – VAŠE JISTOTA V ČASE.

prof. JUDr. Vilém Kahoun, Ph.D.

1. NEJSTARŠÍ STOPY SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ

Prvky sociálního zabezpečení lze identifikovat již v různých podobách vrchnostenské, církevní či obecní chudinské péče.

Církev poskytovaly almužnu a při střeší. Myšlenku solidarity a vzájemnosti měly ve svých stanovách i středověké řemeslnické cechy a vzájemnostní spolky. Feudální vládcové se zaměřovali pouze na výjimečné lokality, kde byla soustředěna chudina, s cílem předcházet sociálním bouřím.

Výraznější zabezpečení obyvatelstva při nemoci, invaliditě, stáří či ztrátě možnosti výdělku přinesla pak průmyslová revoluce na konci 18. století. Tehdy bylo uzákoněno penzijní zaopatření státních a později i jiných veřejných zaměstnanců. V letech 1771 a 1781 vydala rakouská monarchie dva předpisy, tzv. penzijní normály, uzákoňující penze pro vdovy a sirotky po zaměstnancích, kteří „věrně sloužili“, a pro pracující, kteří se po nejméně desetiletí uspokojivé služby stali práceneschopnými.

Úpravu zabezpečení v nemoci přinesl zákon o nemocenském pojištění, který nabyl účinnosti v roce 1889. Tehdejší vláda hraběte Taafeho se inspirovala sociální reformou německého kancléře Bismarcka. Zákon například určuje: „Trvá-li nemoc déle než tří dnů a je-li nemocný výdělkem neschopen, náleží ode dne onemocnění za každý den příspěvek nemocenský ve výši 60 % v příslušném okresu obvyklé denní mzdy obyčejných, povinnosti pojistné podléhajících dělníků. Podpora má se poskytovat tak dlouho, dokud nemoc trvá.“

V samostatném Československu nemocenské pojištění zákonodárci rozšířili na všechny skupiny zaměstnanců pracujících za mzdu.

Hornictví přineslo do českých zemí první prvky sociálního systému. Ilustrační foto

2. ZLOMOVÝ ROK 1924, ZÁKON č. 221/1924 Sb. z. a n.

Nový zákon, řešící sociální pojištění, navrhl poslanec Václav Johanis v říjnu 1920. Zákon č. 221/1924 Sb., o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří, byl vyhlášen 30. října 1924. Zavedl dělnické pojištění lidí, kteří na území Československa vykonávali práce nebo služby na základě pracovního, služebního nebo učňovského poměru. Netýkalo se nepravidelných prací.

Poprvé bylo sociální pojištění sjednoceno i organizačně vznikem Ústřední sociální pojišťovny, která spravovala invalidní a starobní pojištění a starala se i o nemocenské pojišťovny. Jednalo se o pokrokový zákon, který byl rozčleněn na pět částí o 228 paragrafech.

Jeho hlavní zásady byly:

1. Invalidní a starobní pojištění tvořilo jednotný rizikový finanční celek, který byl pouze organizačně spojen s jinak samostatným pojištěním nemocenským.
2. Z dělnického invalidního a starobního pojištění se poskytovaly jak dávky opakující se (důchody), tak i jednorázové. Vedle dávek nárokových byly některé pouze dobrovolné.
3. Kromě peněžitých dávek zavedl jako fakultativní dávku léčebnou péči. Jejím úkolem bylo odvrátit hrozící invaliditu v případech, kdy by z určitého onemocnění mohla vzniknout, či již vzniklou odsunout.

4. Omezil některé dávky nemocenského pojištění. Třídenní relativní karenci nahradila absolutní karence, nemocenské náleželo až od čtvrtého dne pracovní neschopnosti.

Zákon nebyl ve své době ojedinělý. Starobní a invalidní pojištění pro zaměstnance zavedlo například v roce 1889 Německo, 1910 Francie či 1913 Nizozemsko.

Zákon č. 221/1924 Sb. do dějin také vstoupil sjednocením krátkodobé a dlouhodobé dávky (kromě úrazového pojištění, které na rozdíl od dávek nemocenského a důchodového pojištění, jež lze označit za dávky zajišťovací, bylo v tehdejší právní pojetí považováno za dávku kompenzační). Systém byl založen na rovnováze mezi příjmy a výdaji. Každý získal svůj pojišťovací průkaz a evidenční číslo.

Pojistné se vyměřovalo podle třídy, stanovené dle výše mzdy. V každé z deseti tříd lidé platili jednotné pojistné a pobírali stejný důchod. Polovinu předepsaných příspěvků platil pojištěnec a druhou zaměstnavatel.

Kartotéka pojištěnců ve 30. letech 20. století

Podrobná evidence pojištěnců ve 20. letech 20. století

Nárok na starobní důchod vznikl v 65 letech pro muže i ženy. Pro pozůstalé byl zaveden důchod vdovský a sirotčí a tzv. odbytné v případě, kdy nárok na tyto pozůstalostní důchody nevznikl z důvodu nesplnění potřebné doby pojištění zeměděleho.

Minimální dělnický důchod činil po tříletém pojištění 95 korun měsíčně, nejvyšší invalidní a starobní důchod pak činil 450 korun měsíčně. Toho mohl dosáhnout dělník po 50 letech nepřetržitého pojištění v nejvyšší mzdové třídě.

30.–60. LÉTA 20. STOLETÍ

Když se nemocenské pojišťovny ve 30. letech 20. století dostaly do těživé hospodářské situace, novela zmíněného zákona snížila nemocenské tam, kde pojistné přesáhlo určenou výši, a to pro první období pracovní neschopnosti (14 dnů až 6 týdnů). Za okupace se v dávkách upravovaly hlavně mzdové třídy s cílem vyrovnat se inflací.

Od roku 1941 byla opět povolena výdělečná činnost poživatelů invalidního a starobního důchodu, která jim byla v roce 1934 s ohledem na hospodářskou krizi zakázána.

Od 1. prosince 1945 byly zavedeny přídavky na děti, jež se postupně staly významnou společenskou pomocí rodičům s nezaopatřenými dětmi.

Zákon č. 99/1948 Sb., o národním pojištění, zrušil všechny předchozí související zákony. Dle něj neměla být dávková soustava uzavřeným systémem, ale měla se rozšiřovat na další sociální události. Zákon č. 102/1951 Sb. svěřil nemocenské pojištění do správy Revolučního odborového hnutí, kde zůstalo až do roku 1990.

Zákon č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců, v zájmu potlačování soukromého sektoru, zejména v zemědělství, opustil zásadu univerzality pro všechny pracovníky, přestalo se počítat s nemocenským pojištěním pro samostatně hospodařící.

Důchodové zabezpečení zajišťoval Státní úřad důchodového zabezpečení (SÚDZ), v roce 1957 vznikl Státní úřad sociálního zabezpečení (SÚSZ). Nemocenské pojištění organizoval systém okresních a krajských správ nemocenského pojištění, České správy nemocenského pojištění a Ústřední správy nemocenského pojištění pod vedením Ústřední rady odborů.

V roce 1968 vzniklo na základě zákona č. 53/1968 Sb., o změnách v organizaci a působnosti některých ústředních orgánů, Ministerstvo práce a sociálních věcí. O dávkách důchodového zabezpečení začala místo SÚSZ rozhodovat jeho vnitřní organizační jednotka Správa důchodů v Praze. Z ní o rok později vznikl Úřad důchodového zabezpečení v Praze.

3. ÚSTŘEDÍ ČSSZ, UNIKÁTNÍ STROJOVÝ ARCHIV

Již od roku 1936 soustřeďoval evidenci poplatníků sociálního pojištění unikátní strojový archiv v budově v Křížové ulici na pražském Smíchově. Strojová kartotéka je umístěna v prvních dvou patrech budovy, kterou navrhl architekt a urbanista František Libra ve spolupráci s Jiřím Kanem.

Strojová evidence pojištěnců ČSSZ plní archivační funkci nepřetržitě dosud, byť nyní již jen jako podpůrný zdroj.

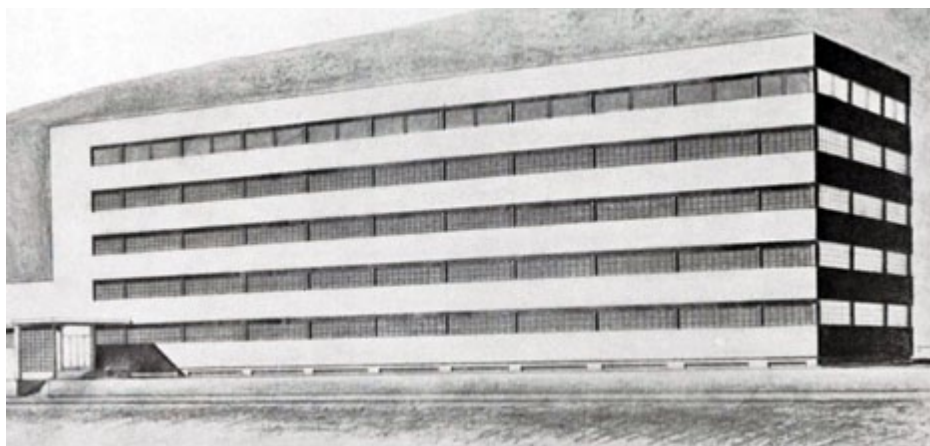
8 metrů vysoká, 7 metrů široká a 52 metrů dlouhá stěna obsahuje 9 tisíc třímetrových kovových zásuvek, což představuje 27 kilometrů archivační plochy pro formát A5.

Důmyslný systém se skládá z 18 bloků a každý z nich obsluhuje jeden pojízdný zakladač, který se pomocí páček pohybuje nahoru, dolů a do stran a sešlápnutím pedálů je vysouvána 3 metry dlouhá zásuvka.

Budova ústředí v Křížové ulici na dobovém snímku

V jedné polovině tohoto výjimečného archivu jsou uloženy nejstarší dávkové spisy. V roce, kdy si ČSSZ připomíná 25 let své existence, se tam nacházejí dávkové spisy důchodového pojištění občanů narozených

Model budovy Ústřední sociální pojišťovny pro strojovou evidenci

Pracovníci ve strojové kartotéce Ústřední sociální pojišťovny zakládají dokumenty

do roku 1938, kterých je zhruba 800 tisíc. V novodobé historii slouží druhá polovina kartotéky už pouze jako archiv pro ukládání evidenčních listů. V letech 2000–2002 byla veškerá kartotéka převedena do digitální podoby, digitalizováno bylo na 65 milionů nárokových podkladů důchodového pojištění.

Kartotéka si zachovává původní podobu, pouze v 70. letech 20. století byly na pojízdné zakladače z bezpečnostních důvodů nainstalovány žebříky pro případ výpadku elektrického proudu či poškození některé ze součástí.

Strojírny O. Podhajského v pražské Hostivaři

Otakar Podhajský. Foto: NTM

Architekt budovy František Albert Libra. Foto: archiweb.cz

Strojovou kartotéku zkonstruoval Ferdinand Ludwig a vyrobila ji továrna na obráběcí stroje v Hostivaři založená Otakarem Podhajským (1876–1940). Zeď plná „šuplíků“ se objevila i ve filmu J. A. Holmana Rukavička. „Byl to můj svět, tady jsem byl rád,“ pronáší ve snímku herec František Vnouček.

„ ...ale do dnešního dne jsme nevěděli, že máme jedinečnou věc na světě, jakou ji ani ve Francii, Anglii, Německu, ba ani v Americe nemají – a to jest veliká registratura naší Ústřední sociální pojišťovny.“

Zdroj: Pestrý týden VI, 1931, č. 43, str. 10

O unikátnosti kartotéky svědčí, že od 11. února 2004 je toto ve světě ojedinělé industriální zařízení zapsáno do registru nemovitých kulturních památek Národního památkového ústavu.

Dobová výrobní deska firmy „O. Podhajský“ z Prahy-Hostivaře

CELKOVÝ POHLED DO JEDNE OBLAČNÝCH REGISTRATUR ÚSTŘEDNÍ SOCIÁLNÍ POJIŠTOVNY V PRAZE. - NAVRŽENO A PROVÁZENO FIRMOU ING. O. PODJAHNKT V HOŘKAVICI

Jedinečné technické dílo: Monumentální registratura ústř. sociální pojišťovny v Praze

Nová ocelová registratura a elektrické pojízdné pracovní stoly v budově Ústřední sociální pojišťovny na Sníchovské. - Registratura toho druhu nemá příbuzná. - Miliony listků se každý pojištěnci jsou vzorně uloženy a před nebezpečím chráněny. - Rychlé manipulace a významnými doklady.

Štvrtk 28. října nám dává právo k tomu, abychom se podívali do pěkného prostředí a shlíželi se v něm s trochu naší samolibostí, která při každém světlu je omluvitelná.

Náš ostatně říkat „omlouvitelná“, když bychom měli slyšet vysoké slovo „lidově“.

Ano, je lidově, abychom si pochválili, co se nám z naší národní, tedy i technické práce podařilo.

Víme na př. že není na celém světě takových rákových plantáží jako jsou Říškové.

Víme, že není na světě, v jednom městě, v jedné rukávkové továrně, která denně dává 153.000 párů bot jako ve Zlíně.

Víme, že ve Vítkovicích a u řádků se vyrábějí hřídele, ložní kormidla a jiné gigantické kusy — které jinde nedovedou tak dobře vyrobit.

Ale do dnešního dne jsme nevěděli, že máme jedinečnou věc na světě, jakou ji ani ve Francii, Anglii, Německu, ba ani v Americe nemají — a to jest velká registratura naší Ústřední sociální pojišťovny v Praze.

Ve vší tichosti byla postavena, ve vší tichosti odevzdána k činnosti a nebyť osobně vřadyřičnými a všechny pokřikují nadšlivých žurnalistů, ani bychom se o ni tak brzo nedovzdělali.

Snad každý náš čtenář má co říci a involuntně a starostlivě pojištěním. Vždyť dva a půl milionu pracovních osob je zapojeno a jejich zároky chráněny miliony malých listků, které se sbíhají do ústředny. —

Ruk co rok přibývá těchto listků, takže je jich, že narovnány na sebe dosahují každého roku výše jednoho kilometru.

Jako lavina se hrnul příval listků.

Denně přibývalo práce, denně se objevovaly nové a nové obtíže, které musely být vyřešeny tak, aby nestačil smátek, aby včas vše bylo vyřizováno a aby bylo vše přesné a spravedlivé.

Jako když se dotkne člověk otevřeného nervu — tak zněla otázka: co uděláte za několik let, až budete mít čtrnáct milionů listků?

A co uděláte, jestliže vám někde v koutě vznikne požár a shlíže všechny tyto cenné archivy a doklady, které nejsou sice více a sice méně nežli chlebíčky, nežli pokuskami na střechu nad hlavou, nežli vstupenkou do stáda spokojeného státní?

Co uděláte, aby nebyla možná záhřena desítek tisíc Nováků, tisíc Novotných, tisíc Dvořáků?

Abyste nebylo třeba čekat šest týdnů na vyřízení, nýbrž nejvýše šest dnů.

Jaká zatěžkávací zkouška pro nervy!

Proto se vedoucí osobnosti Ústřední sociální pojišťovny sešly, sestříhaly hlavy dohromady, nakreslily si ideální manipulace a pak tento ideál odevzdaly praktickým technikům a řekli jim: proměňte to vše v čin! A dnes?

Je hotova. Lidé z celého světa se jení na registraturu dívat. Stojí v oné poměrně neveliké, ocelové a skleněné budově, dívají se, jak v osmi pojízdných sedadlech jede zaměstnanec nahoru ke stropu, dolů k podlaze, do leva a do prava — vše po tichém smáknutí knoflíků.

A pak, jakmile stisknou zas jiný knoflík, vyběhnějí z naprosté tichosti tři metry dlouhé registrační závuky, naplněné listky, z nichž si pracující dívky i pánové úředníci vybírají co potřebují nebo skládají co je nutno.

Máte bláhý pocit, že se tu děje něco operovně důkladná, pečlivě a pořádně.

Máte pocit chráněné bezpečnosti proti jakémkoliv ohrožení — svlékáte proti ohni.

Pochvaluje se moudrost vedoucích lidí Ústřední sociální pojišťovny, že investovali do oceli a že tím svoji pojišťovací práci pojistili proti nebezpečí požáru, proti prachu, proti nešťastí, poruchám a všem jiným nepřijemnostem.

Nejame národ trpělivě... —

Dovedeme myslit a realizovat? Nestal jen vymýšlet, nýbrž i udělat — a místem v tom se ukázala hostivařská firma inž. O. Podjahnkt, která tuto jedinečnou věc světa technicky dokonale vytvořila a provedla.

ČERVENÉ PRACUJÍCÍ V REGISTRATURĚ NA POJIŠTĚNÍ VOZKŮ AUTOMATICKY ŘÍZENÉ VE SMĚRU KULMÉN PRHO VODOPROVĚN. (FOTO KUNSKÉ PRAHA)

V kartotéce je hluku jak ve strojárně. Úředníci honí své spolupracovnice, železné roboty s místa na místo, aby včas vykonali práci, kterou jim ukládají pojištěnci.

Největší kartotéka světa?

Národ srovnaný v másvkách.

To že je kancelář? Otevřete dveře a vítají vás údery, akřipot a svištění kol. V kanceláři, v obrovském sálu nespátíte ani kousek nábytku. Marně se otáčíte a hledáte psací stoly nebo stroje. Nikde nic! Jen vysoká okna a nekonečná stěna se zásvukami, po které jezdí všemi směry, nahoru, dolů, vpravo, vlevo devět jeřábů, v nichž sedí lidé a klidně a důležitě se vozí sem a tam. Tato síň představuje kartotéku pražské Ústřední sociální pojišťovny.

Jak víte, dávkový systém invalidního a starobního pojištění je zbudován na době a třídě pojištěnce. Je to obtížný administrativní problém, neboť je nutná dlouholetá doba evidence obouhájho pojištění. Pro usnadnění práce rozhodla se Ústřední sociální pojišťovna pro postavení obrovské kartotéky, která je jediná toho druhu na světě. Budova, ve které je toto zázračné zařízení, je dlouhá 67 metrů, široká 17 metrů. Délka užitkové plochy je 27 km.

● ÚŘADOVÁNÍ V PROSTORU 1—7 m.

Zařízení kartotéky je poháněno elektromotory, opatřeno vypínači a automatickými brzdami. Úředníci tohoto oddělení pracují denně sedm hodin v pohybu svislém i vodorovném. Vyřídění se děje pomocí pedálů, protichůdné směry regulují uzavírky. Kartotéka je na všech místech **samozřejmě** výšňky fungují přesně, ležce, samočinně. To tam, je silová, namáhavé úřadování. Akta zabírají docela malý prostor, cesty se zkrátily, uložili se pohyb a při tom je ve všem přehlednost, rychlost a přesnost.

● „POZOR, VYHLEDEJTE ČÍSLO — 1,997 393“

Po tomto hlášení se rozjede úředník, jenž má v evidenci čísla nad 1. milion, se svým jeřábem vzhůru ke stropu. Přihrádka s hledaným číslem se automaticky otevře a zápisy o pojištěnci čísla 1,997.393 jsou v minutě k dispozici. Je to přímo radost pozorovat rychlou a jistou práci úředníků, kteří se vznášejí stále ve vzduchu a jsou při tom veselí a usměvaví.

Legitimace úředníka Ústřední sociální pojišťovny

Článek z novin Moravská orlice (21. 10. 1941) o ojedinělé kartotéce

Pracovnice Ústřední sociální pojišťovny při práci v kartotéce ve 20. letech 20. století

4. VZNIK ČSSZ

Letecký pohled na budovu ústředí ČSSZ

Nové společenské a ekonomické podmínky po listopadu 1989 si vyžádaly i změny v oblasti sociálního zabezpečení. Ty přinesl zákon České národní rady č. 210/1990 Sb., o změnách v působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení a změnách zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu.

Již na počátku reformního procesu po roce 1989 bylo sociální pojištění definováno jako jedna ze tří oblastí sociálního zabezpečení (vedle státní sociální podpory a sociální pomoci). Zahrnulo ochranu v případě ztráty příjmu v důsledku stáří, dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu či úmrtí živitele (důchodové pojištění) a v důsledku krátkodobé nemoci (nemocenské pojištění). Organizační sjednocení důchodového a nemocenského pojištění bylo jedním z prvních kroků reformy této oblasti.

V květnu 1990 schválený zákon č. 210/1990 Sb. ustavil Českou správu sociálního zabezpečení (ČSSZ) jako samostatnou rozpočtovou organizaci, podřízenou Ministerstvu práce a sociálních věcí (MPSV). Do ČSSZ a okresních správ sociálního zabezpečení (OSSZ) bylo včleněno několik do té doby samostatných úřadů. Nešlo jen o pouhý přerod Úřadu důchodového zabezpečení v ČSSZ. Včlenění do ČSSZ se týkalo i Ústřední správy nemocenského pojištění, České správy nemocenského pojištění, Krajských správ nemocenského pojištění, kompetencí Českého svazu výrobních družstev a okresních národních výborů.

Pro tehdejší vedení ČSSZ tato změna představovala v podstatě od nuly začít budovat a znova utvářet takřka všechny vazby, které byly v 50. letech 20. století

násilně přerušeny. Struktura ČSSZ kopíruje strukturu tehdejších okresních a krajských správ nemocenského pojištění. Specifikem je dodnes názvosloví ve dvou největších městech: v Praze působí Pražská správa sociálního zabezpečení, v Brně Městská správa sociálního zabezpečení Brno. Nová organizace s celostátní působností od svých předchůdců převzala jejich archivy a rozsáhlou evidenci občanů.

ČSSZ se tak stala velkou a v rámci státní správy ČR svým způsobem výjimečnou finančně právní institucí. Nejen že rozhoduje o nároku na důchody starobní, invalidní, vdovské či vdovecké, sirotčí a na dávky nemocenského pojištění, mezi které patří nemocenské, peněžitá pomoc v mateřství, ošetrovné a vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství, ale také vybírá od ekonomicky činných subjektů pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Kromě důchodového a nemocenského pojištění zajišťuje ČSSZ i lékařskou posudkovou službu. Plní také úkoly vyplývající z mezinárodních smluv o sociálním zabezpečení a podle koordinačních nařízení Evropské unie je styčným místem pro určování příslušnosti k právním předpisům, peněžitá dávky v nemoci a mateřství a dávky důchodového pojištění.

ČSSZ v současné době spravuje agendu zhruba 8,5 milionu klientů, z toho více než 2,9 milionu důchodců. Vypláčí každý měsíc přes 3,5 milionu důchodů a více než 200 tisíc dávek nemocenského pojištění. Více než 1/3 všech příjmů státního rozpočtu tvoří odvody ČSSZ,

získané výběrem pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti.

ČSSZ zaměstnává v rámci celé ČR takřka 9 000 zaměstnanců, z toho jen na ústředí, které mimo jiné rozhoduje o všech žádostech o důchod a zajišťuje výplaty důchodů, pracuje přes 1 000 zaměstnanců. Klientům je k dispozici 77 okresních správ sociálního zabezpečení, kde mohou řešit své záležitosti z oblasti sociálního zabezpečení. ČSSZ v posledních letech hospodáří s příjmy ve výši cca 370 miliard korun, na mandatorních výdajích vyplatí více než 399 miliard korun a výdaje na provoz představují cca 5 miliard korun.

Výrazná změna ovlivňující vnitřní fungování ČSSZ nastala s účinností zákona č. 234/2014 Sb., o státní službě; většina zaměstnanců se stala zaměstnanci státními. Počátek roku 2015 tak vedení ČSSZ věnovalo úpravám organizačního řádu, struktury i systemizace instituce a územních organizačních jednotek ve vazbě na zákon o státní službě.

5. LEGISLATIVNÍ ZMĚNY, VÝVOJ AGENDY

Během svého 25letého působení se musela ČSSZ a její zaměstnanci opakovaně přizpůsobovat změnám a noveltám zákonů. Období bezprostředně po vzniku ČSSZ v roce 1990 však bylo nejnáročnější, neboť dřívější pravidla přestávala platit a nová vznikala postupně. V tu dobu stál v čele ČSSZ její historicky první ústřední ředitel JUDr. Ladislav Antošík, který spolu se svými spolupracovníky excelentně zajistil kontinuální přechod agend sociálního zabezpečení do nové etapy a nové organizační struktury.

V roce 1991 nastal „boom“ malých podniků – fyzické osoby si pronajímaly restaurace, kadeřnictví atd. Tito podnikatelé mnohdy vůbec nevěděli, co obnáší zaměstnávání jiných, jaké podklady se musejí zpracovávat. Pracovníci okresních správ jim proto byli při prvních krocích maximálně nápomocni, učili je specifické administrativě, jako např. zpracovávat po ukončení pracovního poměru zaměstnanci evidenční list.

Dlouho na sebe nedala čekat ani legislativa týkající se sociálního zabezpečení, a tak nastal částečný přechod od zabezpečovacího principu k principu pojišťovacímu, byly např. zrušeny osobní důchody nebo preferované pracovní kategorie. V roce 1992 nabyl účinnosti zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení; lze jej označit za zlomový okamžik v novodobé historii sociálního

zabezpečení. Od počátku byl koncipován jako základní organizační a procesní norma v oblasti nemocenského a důchodového pojištění a též v oblasti pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. Součástí nemocenského pojištění přestala být od 1. ledna 1993 lázeňská péče, výpočet dávek z čistého příjmu se změnil ve výpočet z příjmu hrubého.

Od ledna 1993 je účinný zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti.

S účinností od 1. ledna 1993 byly zrušeny prvoinstanční posudkové komise a posudková činnost pro účely rozhodování v prvním stupni správního řízení byla přenesena na jednotlivé posudkové lékaře OSSZ, které zastřešovala Česká správa sociálního zabezpečení.

Milníkem první etapy činnosti ČSSZ bylo přijetí zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, který nabyl účinnosti 1. ledna 1996. Posílil pojistné prvky důchodového systému např. tím, že prodloužil rozhodné období, z něhož se počítá důchod, na 30 let, zrušil dosavadní nepojistné dávky, jako byl důchod manželky, sociální důchod nebo zvýšení důchodu jako jediného zdroje příjmu. Nastavil pravidla pro pravidelné zvyšování důchodu v závislosti na růstu indexu spotřebitelských cen a růstu reálné mzdy, tzv. valorizaci. Zavedl také další způsob výplat dů-

chodů, a to výplatu důchodu na účet v bance.

V téže době se přídavky na děti, porodné, pohřebné a rodičovský příspěvek přesunuly do systému státní sociální podpory a do kompetence tehdejších okresních úřadů.

Nebyl rok, kdy by se ČSSZ nemusela připravovat na novou právní úpravu, což pro zaměstnance ČSSZ a OSSZ vždy znamenalo zaškolení do problematiky, aplikaci předpisů do praxe spojenou s úpravou postupů i programové podpory a v neposlední řadě vysvětlení změn a jejich dopadů veřejnosti. Jasně kompetence ČSSZ k provádění důchodového a nemocenského pojištění a k výběru pojistného na sociální zabezpečení byly v průběhu let několikrát rozšířeny např. o rozhodování o tzv. odškodňování za útrapy způsobené fašistickým či totalitním režimem.

Další stěžejní událostí v existenci ČSSZ byl rok 2004. Dne 1. ledna daného roku totiž vstoupily v platnost zákony č. 424/2003 Sb. a č. 425/2003 Sb. Ty zásadně změnily zákon o důchodovém pojištění a zákon o organizaci a provádění sociálního zabezpečení. Nová legislativa výrazným způsobem upravovala zápočet doby studia před lednem 1996 pro nároky na důchod a výpočet jeho výše, změnila parametry nároku na předčasný starobní důchod a zrušila dočasný charakter jeho krácení a dále nově vymezila možnosti výdělku poživatelům starobních důchodů. Změnil se i způsob plnění některých povinností zaměstnavatelů. Před 1. lednem 2004 musely organiza-

ce posílat ústředí ČSSZ evidenční listy teprve poté, co u nich zaměstnanec přestal pracovat. Ten přitom neměl zpětnou kontrolu, zda zaměstnavatel evidenční listy skutečně ČSSZ poslal, a dozvídal se to často teprve až v souvislosti s podáním žádosti o důchod.

Nyní však organizacím nastala povinnost předávat ústředí ČSSZ roční evidenční listy důchodového pojištění všech svých zaměstnanců každý rok. Stejnopis evidenčního listu přitom od organizací musejí dostat i pojištěnci. Díky tomu získali lidé průběžný přehled o odpracovaných dobách i o výši dosaženého vyměřovacího základu, ovlivňujících budoucí důchod. Byl tím také položen základ pro vznik pravidelně aktualizovaných elektronických individuálních kont pojištěnců v ČSSZ.

Od ledna 2004 také platily změny v oblasti nemocenského pojištění, přinesl je zákon č. 421/2003 Sb. Jejich cílem bylo dle zákonodárců snížit výdaje na nemocenské pojištění a omezit možnost zneužívání tohoto systému. Novela například prodloužila rozhodné období pro zjišťování vyměřovacího základu pro výpočet dávek nemocenského pojištění z kalendářního čtvrtletí na 12 měsíců.

Opatření mělo umožnit spravedlivější posouzení zúčtovaných příjmů náležejících za delší období. Změna se týkala všech dávek nemocenského pojištění.

Zásadní legislativní změnu s dopadem do organizace a fungování ČSSZ znamenal vstup České republiky do Evropské unie 1. května 2004 a pří-

má aplikace evropského nařízení Rady (EHS) č. 1408/1971 a jeho prováděcího nařízení č. 574/1972 týkajících se koordinace systémů sociálního zabezpečení. Provádění agendy s tzv. mezinárodním prvkem dostalo nový rozměr a každým rokem rostl jeho význam i z pohledu zvýšených nároků na odbornost zaměstnanců, kteří tuto agendu měli na starost.

Řadou změn v organizaci i rozsahu působnosti prošla rovněž lékařská posudková služba. V roce 2006 byl schválen zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Přijetím tohoto zákona se významně změnila organizace dosud jednotné lékařské posudkové služby – činnost LPS první instance se rozdělila na dvě části. Část činnosti (ve věcech nemocenského a důchodového pojištění, tedy pojistných systémů) nadále vykonávali lékaři OSSZ a ČSSZ a další část posudkové agendy byla převedena na úřady práce (ÚP), kde k uvedenému datu vznikla posudková služba s kompetencemi k posuzování zdravotního stavu osob pro účely rozhodování úřadů práce a obcí v tzv. nepojistných systémech.

Již v prvních měsících existence LPS ÚP v roce 2006 však bylo zřejmé, že nově vzniklé útvary na úřadech práce zahájily činnost personálně oslabené a i přes pomoc smluvních lékařů počty nevyřízených žádostí narůstaly. Situace se stala neúnosnou a byla řešena výpomocí ze strany posudkových lékařů ČSSZ. Tento dlouhodobě neudržitelný stav vyústil v opětovné sloučení

LPS ÚP a LPS ČSSZ k 1. červenci 2009. Posudkoví lékaři ČSSZ tak kromě posudkové činnosti pro účely zákona o důchodovém a nemocenském pojištění začali opětovně vykonávat činnosti pro nepojistné systémy sociálního zabezpečení, které po dobu necelých tří let posuzovali lékaři úřadů práce.

Za podstatný lze označit zákon o nemocenském pojištění (zákon č. 187/2006 Sb.), který vstoupil v účinnost 1. ledna 2009 a přinesl zcela novou úpravu systému nemocenského pojištění s dopadem do celé společnosti. Dosavadní uspořádání nemocenského pojištění totiž znamenalo vysokou příjmovou solidaritu a nákladovost, nedostatečné kontrolní mechanismy a s tím spojené časté zneužívání systému.

Změna v nemocenském pojištění se mimo jiné týkala účasti na nemocenském pojištění, výpočtu a výplaty dávek, stanovení nových povinností pro zaměstnavatele. V té době zásadní novinkou bylo, že prvních 14 dní pracovní neschopnosti zaměstnavatel vyplácí svému zaměstnanci náhradu mzdy a teprve po uplynutí těchto dvou týdnů vyplácí OSSZ nemocenské. Nový zákon o nemocenském pojištění přenesl většinu administrativy spojené s nemocenským pojištěním ze zaměstnavatelů na OSSZ. V důchodové oblasti rovněž lze nalézt řadu zásadních momentů souvisejících zejména s probíhající důchodovou reformou.

Od 1. ledna 2010 se výrazně změnila oblast důchodového pojištění. Jde pře-

devším o úpravu důchodového věku, potřebné doby pojištění či koncepce invalidity. Mění se tedy základní podmínky nároku na dávky důchodového pojištění i parametry pro výpočet jejich výše. Do právního řádu je přináší zákon č. 306/2008 Sb., který mění stávající zákon o důchodovém pojištění (zákon č. 155/1995 Sb.), aby mohla být zahájena jedna z fází důchodové reformy. Ačkoliv účinky parametrických změn se projevovaly postupně, aby veřejnost měla dostatek času se novým podmínkám přizpůsobit, pro ČSSZ to bylo naopak období intenzivních prací, které ve výsledku znamenaly inovovaný proces provádění důchodového pojištění. Kromě toho se ČSSZ musela vyrovnat se zavedením nového institutu – námitkového řízení. Námitky jako řádný opravný prostředek proti rozhodnutí ČSSZ ve věcech důchodového pojištění posílily procesní práva účastníků důchodového řízení.

Tzv. malá důchodová reforma byla přijata zákonem č. 220/2011 Sb. jako reakce na nález Ústavního soudu ČR vyhlášený ve Sbírce zákonů jako předpis č. 135/2010 Sb. V souvislosti s ře-

šením dopadu tohoto nálezu byly přijaty i některé další dílčí parametrické změny. Změny týkající se výpočtu důchodu byly účinné již od 1. září 2011, další, mající dopad např. na krácení tzv. předčasných starobních důchodů, nabyly účinnosti 1. ledna 2012. Malá důchodová reforma znamenala pro ČSSZ prudký nárůst žádostí o starobní důchod, které lidé podávali zejména v druhé polovině roku 2011.

V období let 2012 až 2015 se ČSSZ vyrovnala s řadou legislativních změn, což znamenalo upravit aplikační programové vybavení a rozvíjet odbornost svých zaměstnanců. Příkladem může být zavedení důchodového spoření a institutu tzv. předdůchodů nebo řízení o uznání osoby jako zdravotně znevýhodněné. Zatímco první dvě oblasti ovlivnily provádění důchodového pojištění, třetí oblast se stala novou agendou, kterou ČSSZ a OSSZ začaly vykonávat od poloviny roku 2014.

Historický strojový archiv v Křížové ulici je i v současnosti využíván

6. NOVÉ AGENDY

Od roku 1990 se ČSSZ musela několikrát vyrovnat s novými agendami, které jí zákonodárci svěřili. Svým způsobem to bylo dáno i tím, že se ČR nacházela stále ještě v transformačním procesu či se připravovala na vstup do Evropské unie.

Zaměříme-li se však na období od roku 2010 do současnosti, kdy si instituce připomíná 25 let od svého vzniku, spadají do této etapy existence ČSSZ kromě provádění nových agend i výraznější úpravy procesů v agendách stávajících.

Významný zásah zejména do provádění důchodového pojištění přinesl 1. leden 2010. Od tohoto momentu musela mít ČSSZ upraveny procesy tak, aby mohla novým způsobem rozhodovat o nároku na dávky důchodového pojištění v návaznosti na tzv. parametrické změny (do právního řádu je přinesl zákon č. 306/2008 Sb.) týkající se především hodnocení náhradních dob pojištění a vyloučených dob pojištění, postupného prodlužování potřebné doby důchodového pojištění, vzniku nároku na pozůstalostní důchod, nového dělení invalidních důchodů do tří stupňů invalidity podle procenta poklesu pracovní schopnosti, zavedení námitkového řízení ve věcech důchodového pojištění.

Na celý souhrn tzv. parametrických změn se musela ČSSZ připravit ve velmi krátkém čase. Kromě průběžného předkládání připomínek během legisla-

tivního procesu, důsledného proškolení zaměstnanců a změn vnitřních norem bylo nezbytné upravit aplikační programové vybavení určené pro výkon specializovaných agend podporujících zejména rozhodovací proces. Pro ČSSZ však nejvýznamnější změnou bylo zavedení námitkového řízení, protože se jednalo o další kategorii rozhodování, jež vzešla z legislativních návrhů ČSSZ předkládaných nadřízenému orgánu, Ministerstvu práce a sociálních věcí. Šlo o úspěšnou změnu legislativy, k níž dala podnět tehdejší ředitelka ČSSZ JUDr. Božena Michálková.

Zavedení námitkového řízení jako opravného prostředku při rozhodování o důchodu totiž přineslo možnost kontroly prvostupňového řízení přímo v ČSSZ a účastníkům řízení přidalo další opravný prostředek. Institut námitkového řízení splnil očekávání ve smyslu snížení počtu správních žalob směřujících proti prvoinstančním rozhodnutím ČSSZ v důchodových věcech.

Námitkové řízení rovněž přispělo ke zkvalitnění rozhodovací činnosti ČSSZ jak po stránce věcné, tak po stránce formální, a to především tím, že poskytlo zpětnou vazbu prvoinstančním útvarům. Účastníci řízení o věcech důchodových tento nový institut začali hojně využívat, což mělo za následek výrazný nárůst podání v této agendě. To vedlo ke zvýšení nároku na pracovní výkony a k přijetí několika organizačních a procesních opatření s cílem rozhodovat o námitkách v zákonných lhůtách.

Novou agendou je i rozhodování o žádostech o přepoččet důchodu při souběžném výkonu výdělečné činnosti. Parametrické změny zákona o důchodovém pojištění účinné od roku 2010 nově stanovily pro poživatele starobního důchodu možnost požádat o úpravu (zvýšení) procentní výměry starobního důchodu v případech, kdy po přiznání starobního důchodu a při jeho čerpání vykonávají výdělečnou činnost. Takový postup dosud nebyl možný. Ačkoliv první žádosti o přepoččet důchodu na základě této možnosti dané zákonem očekávala ČSSZ až v roce 2012, musela se na příliv těchto žádostí připravit jak po stránce technické vytvořením nové programové podpory, tak po stránce organizační. Nové možnosti začali pracující důchodci využívat a vyplnily se tak predikce ČSSZ, že počet žádostí, o kterých musí ČSSZ rozhodnout, bude v řádech desetitisíců.

Od 1. prosince 2013 začala ČSSZ rozhodovat o žádostech o tzv. dorovnání česko-slovenských důchodů. O dorovnávací přídavek mohou na základě novely zákona o důchodovém pojištění s ohledem na judikaturu Ústavního soudu ČR žádat někteří poživatelé českého starobního důchodu, kterým je vyplácen zároveň starobní důchod ze Slovenska za doby pojištění získané v bývalém Československu. Zavedení nového rozhodování do praxe předcházela intenzivní meritorní a technologická příprava.

Od poloviny roku 2014 se do právních

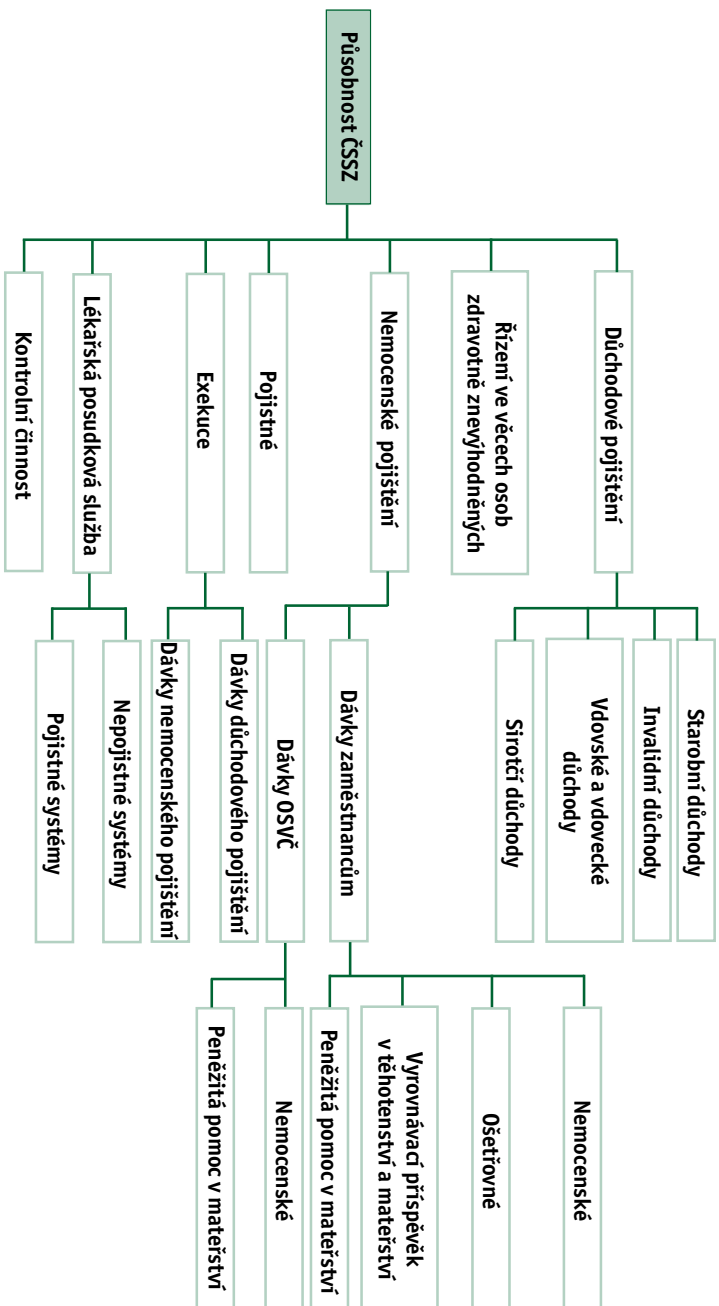
úpravy vrátilo řízení o uznání osoby jako zdravotně znevýhodněné. O statusu osoby zdravotně znevýhodněné rozhoduje komplexně ČSSZ, tj. posudkoví lékaři ČSSZ, respektive OSSZ zpracovávají posudek o zdravotním stavu žadatele a OSSZ následně vydává rozhodnutí. Obnovení statusu osob zdravotně znevýhodněných má za cíl zatraktivnit zaměstnávání takových osob a jejich uplatnění na trhu práce.

Ve své podstatě není agenda související s prováděním exekučních srážek z dávek vyplácených ČSSZ samostatnou agendou ve smyslu specifických ustanovení v právních předpisech o sociálním pojištění, kterými se působnost ČSSZ řídí. S ohledem na objem a administrativní náročnost práce lze ovšem exekuční agendu, kdy ČSSZ plní úkoly plátce příjmu neboli dávek důchodového a nemocenského pojištění, vnímat jako samostatnou oblast.

Za posledních deset let tato agenda nabývá na významnosti a lze předpokládat, že bude mít nadále vzrůstající tendenci. Nejkritičtější situace nastala v roce 2010, kdy nebylo možné nápor podání související s agendou exekučních srážek z dávek důchodového pojištění zvládat. Aby bylo možné stav stabilizovat a agendu provádět v běžném pracovním pořádku, byla v průběhu asi dvou let přijata řada organizačních i procesních opatření a do jejího vyřizování byly zapojeny i OSSZ.

SOUČASNÝ ROZSAH PŮSOBNOSTI ČSSZ

7. DIGITALIZACE, MODERNÍ ARCHIVACE DAT

ČSSZ si jako jedna z prvních státních institucí uvědomila nutnost moderní elektronické komunikace, fungování na digitální bázi a napojení na evropské instituce a projekty.

Už v roce 1996 začala digitalizace více než 10 milionů takzvaných soupisových lístků, tedy evidence přidělených rodných čísel. Pokračovala v květnu 1997, kdy se do elektronické podoby začaly převádět další nárokové podklady pojištěnců z ústředního archivu ČSSZ – „Evidenční listy důchodového pojištění“.

Vstup do nového milénia byl provázen programem nazvaným „Integrovaný systém řízení a správy“. Začal se rozvíjet v roce 2002 a jeho hlavním úkolem bylo vytvořit předpoklady pro vznik moderního úřadu s rozsáhlou sítí IT infrastruktury a s organizačním a technologickým zázemím v ústředí.

Ve snaze co nejvíce urychlit vyřizování žádostí o důchod převádí ČSSZ od roku 2001 nárokové podklady (evidenční listy důchodového pojištění) do digitální formy. Digitalizací a posléze vytvářením individuálních kont pojištěnců dosáhla ČSSZ toho, že občané České republiky mohou každoročně požádat o informativní list s údaji rozhodnými pro výpočet důchodu. Příslušné doklady jsou přístupné nejen v ústředí, ale i na jednotlivých územních pracovištích, tedy blíž klientovi.

Novostavba archivu ČSSZ v pražských Stodůlkách z roku 2010

Rotomaty ve Stodůlkách obsahují 5 000 políc, dlouhých 2,5 metru

Celkem je ve Stodůlkách 232 rotomatů, 156 původních a 76 nových

Konsolidace individuálních kont pojištěnců znamenala tisíce hodin skenování

Digitalizaci akceleroval nástup ústředního ředitele Ing. Jiřího Hoidekra 1. července 2000, jenž si dal za cíl přebudovat informační systém ČSSZ v moderní, výkonný a efektivní nástroj pro provádění sociálního zabezpečení. V srpnu 2002 zažila ČSSZ, stejně jako celá republika, povodně nevídaných rozměrů. Spolu s budovami voda zaplavila a ničila také doklady v evidenci. Svážen poškozené dokumenty do jednoho místa by však bylo riskantní a také neefektivní. ČSSZ proto pro jejich záchranu použila mobilní digitalizační linku umístěnou ve speciálním kamionu. Jejím prostřednictvím se podařilo ošetřit a do optického

archivu ČSSZ uložit více než 850 tisíc dokumentů.

Skenery pak postupně prošlo více než 30 milionů papírových podkladů o dobách zaměstnání či pojištění uložených ve strojovém archivu. ČR se stala teprve třetí zemí Evropy, která měla nárokové podklady pojištěnců zdigitalizované, přičemž naprosto unikátní byla krátká doba realizace celé akce. Digitalizace nárokových podkladů důchodového pojištění přinesla zlom v samotném rozhodování o důchodech. Pominuly obavy z možného poškození dokladu, dříve časem nečitelné materiály se staly věčnými a ani mnohonásobné použití nic nemění na jejich

Dokumenty poničené povodní v roce 2002 se zachraňovaly přímo ve speciálně upraveném kamionu

Kamion dojel obvykle až na místo OSSZ a mohla začít záchrana dokumentů

Rozmáčené dokumenty zachraňovali vyškolení pracovníci ve směnném provozu

kvalitě. Každý doklad si lze okamžitě prohlédnout bez komplikované manipulace s papírovými dokumenty, což významným způsobem zrychlilo práci. Skenováním dokladů ale proces elektronizace nekončil. V další etapě byl digitální obraz převáděn do datové věty – základu pro tvorbu individuálních kont pojistěnců. Následovalo stažení a zpracování evidenčních listů uložených u zaměstnavatelů. Digitalizace nárokových dokladů, příjem a zpracování datových vět nabylo v posledních letech velkého významu a v ČSSZ se tyto činnosti zařadily mezi rutinní.

Významným přínosem digitalizace je i možnost zprostředkovat klientům online náhled na jejich údaje evidované v ČSSZ prostřednictvím internetové aplikace – ePortálu ČSSZ. Jeho vzniku a spuštění předcházela léta digitalizace desítek milionů doku-

mentů a s ní spojených kontrol a konsolidace údajové základny. V současnosti jsou už nárokové podklady na ústředí ČSSZ digitalizovány v rutinním provozu a jsou ukládány v systému optického archivu a v datovém skladu. V roce 2015 obsahuje optický archiv na 165 milionů dokumentů a přibývají další.

Postupem doby a cílevědomými soustavnými kroky vybudovala ČSSZ pro výkon svých agend systémovou podporu využívající výhody informačních a komunikačních technologií. Bez této techniky si lze jen stěží představit spravování běžných agend, digitalizaci nárokových podkladů, obsluhu klientů a online zpřístupnění vybraných údajů z databází ČSSZ. Dnešní digitální svět určuje ČSSZ cestu, pro niž je příznačný vysoký podíl elektronické komunikace nejen na vnitrostátní úrovni, ale i mezi členskými státy Evropské unie.

Spisy před digitalizací měly podobu tisíce krabic s papírovými dokumenty

8. ELEKTRONIZACE KOMUNIKACE S KLIENTY

Technické vybavení, jaké měla ČSSZ k dispozici ve svých počátcích, je dnes už nepředstavitelné. V roce 1991 měla každá OSSZ jeden či dva počítače s kapacitou poloviční než dnešní mobilní telefony. Data se zadávala podle přesně stanovených harmonogramů, na některých pracovištích se chodilo na směny a pracovalo i o víkendech. Na ústředí byla soustava sálového počítače se dvěma hlavními rámcovými systémy, 25 uzlovými počítači a cca 320 pracovními terminály. Úhrnná kapacita všech diskových pamětí činila 12 GB.

Postupem doby ČSSZ zázemí IT výrazně modernizovala, získala samostatný systém optického archivu a datového skladu a s ním ruku v ruce budovala svůj integrovaný informační systém. Ten se skládá z několika zásadních speciálních agendových aplikací, které významně podporují provádění sociálního pojištění.

ČSSZ jako jedna z prvních státních institucí umožnila svým klientům,

především zaměstnavatelům, elektronickou komunikaci prostřednictvím tehdejšího portálu veřejné správy, který spustilo Ministerstvo informatiky v říjnu 2003 jako centrální elektronickou podatelnu pro státní správu a samosprávu. ČSSZ byla jedinou institucí, která tuto moderní podatelnu využívala již v pilotním provozu.

Prvním formulářem, který bylo možné odeslat elektronicky, byl evidenční list důchodového pojištění (ELDP). OSSZ se v té době individuálně ale intenzivně obracely na zástupce velkých organizací a nabízely možnost podávat evidenční listy důchodového pojištění prostřednictvím služby e - Podání. Na počátku se však střetávaly s nedůvěrou k technice či zabezpečení dat. Vysvětlování a přesvědčování stálo hodně času, nyní už elektronicky podává převážná většina zaměstnavatelů s více než 25 zaměstnanci a každoročně přibývají podání i od menších zaměstnavatelů. Dnes mohou zaměstnavatelé prostřednictvím služby e - Podání zasílat ČSSZ většinu tiskopisů, které předepisují příslušné právní předpisy pro plnění povinností v oblasti sociálního zabezpečení. Výhody elektronických podání spočívají v tom, že údaje v nich uvedené jsou převedeny

ePortál ČSSZ nabízí vybrané online služby a interaktivní tiskopisy

do datových vět, což jednak umožňuje rychlou a přesnou kontrolu správnosti údajů, ale hlavně automatizovaný zápis do databází ČSSZ. Nezanedbatelným efektem e - Podání je i zvýšení produktivity práce, rychlost přenosu dat a eliminace chybovosti vznikající při ručním zpracování tiskopisů.

V roce 2014 ČSSZ zpracovala přes 7 milionů elektronických formulářů ELDP, z nichž téměř 5 milionů bylo přijato do cílových systémů a uloženo do kont nárokových podkladů příslušných pojištěnců. Celkem ČSSZ zpracuje ročně na 16 milionů elektronických formulářů.

e - Podání bylo využito i pro komunikaci s orgány veřejné moci, a to od roku 2008 přebíráním Jednotného registračního formuláře a aktualizace dat z Registru živnostenského podnikání Ministerstva průmyslu. Od roku 2010 jsou automatizovaně vyřizovány odpovědi exekutorům na

příjem dávek z konta důchodového pojištění, od roku 2013 ČSSZ elektronicky komunikuje s Generálním finančním ředitelstvím, od roku 2015 s Generálním ředitelství cel a vzájemnou spoluprací se státními orgány na poli elektronické komunikace nadále rozšiřuje.

Důležitý význam z hlediska elektronické komunikace mělo zavedení Integrovaného systému datových schránek. ČSSZ musela připravit svůj systém nejen na příjem elektronických podání zasílaných prostřednictvím datových schránek, ale také na odesílání podání klientům, kteří mají datovou schránku zpřístupněnou.

Mezníkem v elektronické komunikaci je spuštění ePortálu ČSSZ k 1. prosinci 2013. Přestože jeho příprava byla náročná a trvala několik desítek měsíců, tento krok významně posílil proklientský přístup směřující k vybudování internetové samoobsluhy pro občana, OSVČ, zaměstnavatele

Moderní servery a datová uložení obsahují údaje o milionech klientů ČSSZ

i orgány veřejné správy. Vznikl tak bezpečný komunikační kanál. ČSSZ je prostřednictvím svého ePortálu schopna každému občanovi ČR, který si zřídí datovou schránku, poskytnout důležité údaje. Občan díky tomu zjistí, zda ho jeho zaměstnavatel skutečně přihlásil k pojištění, zda uvádí jeho výdělků ve správné výši, v jakém stadiu zpracování je například žádost o dávku nemocenského pojištění, prohlédne si evidenční listy důchodového pojištění, díky čemuž získá přehled, jaké doby a výdělků důležité pro jeho budoucí důchodové nároky má v ČSSZ evidovány.

ePortál ČSSZ kromě náhledu na údaje ve svých databázích umožňuje snadné vyplňování a zaslání více než stovky interaktivních tiskopisů, které ČSSZ pro své klienty připravila jako novinku pro rok 2015. Pozitivní ohlasy na ePortál ČSSZ přicházejí rovněž od orgánů veřejné správy. Ty jeho prostřednictvím nahlíží na údaje, které podle zvláštních právních předpisů mohou po ČSSZ vyžadovat. ePortál ČSSZ má velký potenciál, proto se ČSSZ maximálně soustředí na jeho rozvoj.

Zavedení elektronické komunikace znamená dostupnost vybraných služeb ČSSZ 24 hodin 7 dní v týdnu.

Měsíčně navštíví ePortál ČSSZ přibližně 5 000 klientů

Pracovníci ČSSZ poskytují zájemcům informace na veletrhu Jobs Expo 2015

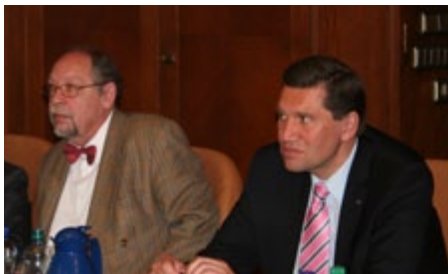
Nabídka e-slujeb ČSSZ na konferenci Internet ve státní správě a samosprávě

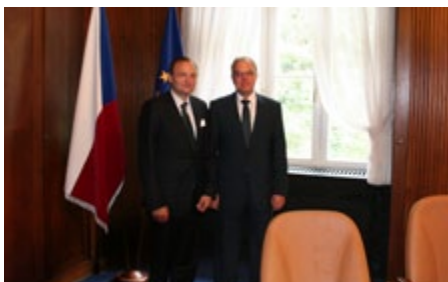
9. VSTUP ČESKÉ REPUBLIKY DO EU, MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE

Tři roky po svém vzniku se ČSSZ musela vyrovnat s rozdělením ČSFR. Oblast vztahů sociálního zabezpečení mezi Českou republikou a Slovenskou republikou upravila smlouva uzavřená v roce 1992. Na rozdíl od jiných smluv o sociálním zabezpečení musela tato smlouva, kromě standardních mezinárodních principů, respektovat i poměrné rozdělení práv a povinností plynoucích z existence dřívějšího společného státu mezi dva nově vzniklé státy, což se významně promítlo do nárůstu důchodové agendy s mezinárodním prvkem. Dále tato smlouva stanovila zásady pro rozdělení nákladů na důchody za doby zaměstnání, resp. pojištění získané občany v tehdejším společném státě.

Přelomem nejen v mezinárodní oblasti byl pro ČSSZ stejně tak jako pro celou Českou republiku vstup do Evropské unie 1. května 2004. Do té doby ČSSZ prováděla platné mezinárodní smlouvy o sociálním zabezpečení, podílela se na jejich přípravě a vyplácela důchody do zahraničí, ale členství v Evropské unii jí přineslo podstatně širší škálu závazků a povinností. V jeden den se začala aplikovat nařízení, která koordinují systémy sociálního zabezpečení ve všech členských státech, Norsku, Lichtenštejnsku, Islandu a Švýcarsku a která jsou výrazně založena na širším osobním a věcném rozsahu a pravidlech pro jejich provádění.

Přijetí generálního ředitele Rakouské penzijní pojišťovny (PVA) vedením ČSSZ v roce 2010

Setkání nejvyššího vedení ČSSZ a Slovenské sociální pojišťovny

S činností ČSSZ se seznamují zástupci obdobných institucí působících v Číně

I z Chorvatska přijela měnit zkušenosti početná delegace

Množství práv a výhod pro klienty i počet samotných klientů a partnerských institucí ČSSZ se skokově zvýšily a bylo třeba zavést nový systém zpracování mezinárodní agendy. Pozitivem této změny byla i nutnost přijmout nové postupy a vnímání klientských služeb, došlo k zásadnímu rozšíření mezinárodní spolupráce včetně zapojení do činnosti orgánů Evropské unie a k obohacení znalostí pracovníků ČSSZ.

Základem evropských koordinačních nařízení je právo na volný pohyb osob a nařízení se opírají o čtyři základní principy: rovnost zacházení, aplikace právního řádu jednoho státu, sčítání dob pojištění a export dávek. Tyto principy jsou základem i většiny mezinárodních smluv o sociálním zabezpečení.

ČSSZ je ve vztahu k zahraniční institucí příslušnou ve stejných oblastech a ve stejném rozsahu, jako je tomu u agend čistě vnitrostátních, tedy zajišťuje celý proces vyřízení žádosti o dávku až do její výplaty včetně poskytování informací klientům a jako styčné místo zastřešuje oblast důchodového a nemocenského pojištění a určování příslušnosti k právním předpisům pro celou Českou republiku.

Přípravě na vstup ČR do Evropské unie věnovala ČSSZ velkou pozornost. Koncepční práce spojená s řadou systémových změn a organizačně-technických opatření se vyplatila a i přes počáteční nápor se podařilo vyřizování agend velmi rychle stabilizovat.

V roce svého vzniku prováděla ČSSZ 24 mezinárodních smluv o sociálním

zabezpečení a počty důchodů vyplácených do zahraničí byly statisticky nevýznamné. První rok vstupu ČR do EU dle očekávání znamenal skokový nárůst agendy mezinárodním prvkem – 67 tisíc tzv. evropských podání za rok. O pět let později vystoupal roční počet tzv. evropských podání na 209 tisíc.

Před vstupem do Unie vyplácela ČSSZ do zahraničí 12 tisíc důchodů, v roce 2015 je to 85 tisíc důchodů. Z elkového počtu žádostí o důchod je v současné době více než 10 % žádostí stzv. mezinárodním prvkem. Zcela nové úkoly přinesl vstup do EU i pro agendu peněžitých dávek v nemoci a mateřství a zejména pak pro agendu posuzování příslušnosti k právním předpisům u osob, které migrují v rámci společenství v souvislosti s výdělečnou činností. V současné době ČSSZ provádí mezinárodní smlouvy ve vztahu k 17 státům (mimo státy v rámci EU a EHP), každý rok se v průměru přidává další smlouva. Trend růstu je zřejmý a bude pokračovat, proto ČSSZ přijímá průběžně opatření pro automatizaci agendy.

Od roku 2002 se ČSSZ neobejde bez spolupráce se zahraničními partnerskými institucemi a jejich experty. Zapojení ČSSZ do celé řady evropských projektů se ukázalo být užitečným přínosem, zdrojem informací a zkušeností. Zpočátku to bylo 5 projektů Phare v rámci předvstupní pomoci, na ně navázalo 7 twinningových projektů v rámci přechodového období, poté byly využívány zejména programy EHP/Norsko a PROGRESS. V posledních letech se ČSSZ zapojuje do čerpání ev-

ropských peněz ze strukturálních fondů.

ČSSZ má své zástupce ve Správní komisi pro koordinaci sociálního zabezpečení a její Technické komisi, dále v pracovních orgánech při Správní komisi, zejména v pracovních skupinách vytvořených pro realizaci projektu Evropské komise pro zavedení elektronické výměny dat sociálního zabezpečení mezi členskými státy (projekt „EESSI“).

ČSSZ je členem dvou mezinárodních organizací, a to Evropské platformy institucí sociálního zabezpečení (ESIP) a Evropského sdružení lékařů sociálního zabezpečení (EUMASS).

Složitost mezinárodní agendy se odráží v množství společných jednání se zahraničními partnery i v portfoliu klientských služeb, kde byly postupně zavedeny poradenské dny pro důchody s partnerskými institucemi jiných států.

Součástí mezinárodní spolupráce jsou studijní návštěvy pracovníků zahraničních institucí, jednání vedení ČSSZ a jiných institucí, návštěvy ministrů nebo zástupců Světové banky. ČSSZ se stala respektovanou součástí mezinárodního společenství se širokými zahraničními vazbami.

Představitelé úřadů sociálního zabezpečení z Uzbekistánu

Jednání českých a rakouských styčných míst pro oblast sociálního a zdravotního pojištění

O Český sociální systém se zajímali i zástupci Ruské federace

Japonská delegace navštívila Český Krumlov

10. ÚPRAVY ORGANIZAČNÍ STRUKTURY ČSSZ V HISTORICKÉM SLEDU

ČSSZ si od svého vzniku před 25 lety prošla řadou organizačních změn. Jediné, co se za uplynulá léta v zásadě nezměnilo, byl počet okresních správ sociálního zabezpečení. Ty mají své sídlo v bývalých okresních městech. Strukturu tvoří ústředí ČSSZ, (regionální) pracoviště ČSSZ, okresní správy sociálního zabezpečení, Pražská správa sociálního zabezpečení a její územní pracoviště a Městská správa sociálního zabezpečení Brno.

Do konce roku 2004 fungovala ČSSZ podle uspořádání z roku 1960, kdy byla republika rozdělena na 8 územních krajů a tomu odpovídala i existence 8 tzv. detašovaných pracovišť ČSSZ, která metodicky řídila okresní správy sociálního zabezpečení a zajišťovala pro ně vybrané ekonomicko-správní a provozní činnosti. Od 1. ledna 2005 ČSSZ reagovala na usnesení vlády o sladění státních orgánů s územně správními celky. Ve svém výsledku to znamenalo vznik 14 krajských správ sociálního zabezpečení, tedy pracovišť na úrovni krajů. Nové krajské uspořádání pracovišť znamenalo pro některé OSSZ změnu nadřízeného pracoviště, která vyplývala z geografického uspořádání územně správních celků. Toto územní uspořádání platilo do 31. prosince 2007. Od roku 2008 se počet detašovaných (regionálních) pracovišť snížil na 8. Důvodem pro tuto organizační změnu byl především požadavek tehdejší vlády na snížení provozně-správních prostředků v rám-

ci státní správy. V současné době má ČSSZ 7 regionálních pracovišť, počet i sídelní města okresních správ sociálního zabezpečení zůstávají beze změny.

Změny v organizaci se nevyhnuly ani samotnému ústředí ČSSZ. Organizační uspořádání ČSSZ muselo reagovat na legislativní změny zejména v okamžiku, kdy se měnila působnost ČSSZ, ve fázi přípravy na procesní model řízení ČSSZ a zavedení klientského přístupu, dále v souvislosti se vstupem ČR do Evropské unie, který znamenal nárůst řízení s mezinárodním prvkem. Zásahy obzvláště do organizace ústředí ČSSZ přinesla také usnesení, kterými se jednotlivé vlády zavázaly k redukci výdajů státního rozpočtu na provoz státní správy včetně výdajů na odměňování. Poslední změna organizační struktury opět především v ústředí reagovala na zákon o státní službě.

V podstatě lze konstatovat, že uskutečněné změny v organizaci zvládla ČSSZ připravit se stávajícími kapacitami jak finančními, tak personálními.

ČSSZ je institucí, která má v porovnání se sobě podobnými nízké provozní výdaje a vysokou míru správnosti vydaných rozhodnutí. Proces dávek důchodových i nemocenských je nepřetržitý a není možné je občanům nevyplatit. Za celých 25 let se nestalo, že by ČSSZ nebyla schopná dostát svým povinnostem. ČSSZ soustavně vybírá pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku

zaměstnanosti s vysokou úspěšností, která se pohybuje nad úrovní 99 %. Jde o stabilní výkonový ukazatel, který má přitom zásadní vliv na příjmy státního rozpočtu České republiky. I díky tomu, že se jedná o ukazatel, který ČSSZ svou aktivní činností garantuje již několik let za sebou, je její přínos ve státní i veřejné správě nezastupitelný. Systém efektivního fungování, který obstál i ve velmi turbulentní době, ČSSZ měla a má postaven na pevných zákla-

dech. Přesto si ve svých strategických cílech dala za úkol, že bude pravidelně racionalizovat vnitřní systém řízení a administrativní postupy s cílem zajistit jejich větší efektivitu a transparentnost a minimalizovat náklady potřebné na svou činnost.

ÚSTŘEDNÍ ŘEDITELÉ ČSSZ

JUDr. Ladislav Antošík

(ve funkci 1. 9. 1990 – 21. 2. 2000)

Vystudoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze. V roce 1969 nastoupil jako právník do České správy nemocenského pojištění, později tuto činnost vykonával také v Ústřední správě nemocenského pojištění, a to až do začátku roku 1990. Poté nastoupil jako poradce na Ministerstvo zdravotnictví a sociálních věcí, odkud odešel na Ministerstvo práce a sociálních věcí do funkce ředitele odboru. 1. září 1990 vznikla ČSSZ a Ladislav Antošík byl pověřen jejím řízením, k 1. říjnu 1990 byl ministrem jmenován jejím ústředním ředitelem. Funkci vykonával do roku 2000, kdy náhle zemřel.

Ing. Jiří Hoidekr

(ve funkci 1. 7. 2000 – 31. 7. 2006)

Vystudoval technickou kybernetiku ČVUT v Praze a postgraduálně Fakultu řízení VŠE v Praze. Od roku 1976 pracoval v organizaci zahraničního obchodu v oblasti informatiky a řízení, odkud z pozice náměstka generálního ředitele odešel v roce 1991 do vedení obchodně servisní společnosti v oblasti informačních a komunikačních technologií. Z pozice předsedy představenstva a výkonného ředitele holdingové společnosti odešel v roce 1999. V letech 1991 až 1998 působil jako člen nadnárodní pojišťovací společnosti, v letech 1999 a 2000 jako pojišťovací makléř. V červnu 2000 uspěl ve výběrovém řízení na funkci ústředního ředitele ČSSZ.

JUDr. Božena Michálková

(ve funkci 11. 10. 2007 – 25. 10. 2010)

Absolventka Právnické fakulty v Brně nastoupila do pražského Úřadu důchodového zabezpečení jako konzultantka dávkového oddělení v roce 1980. Kariérním postupem se stala nejprve vedoucí dávkového oddělení, poté zástupkyní ředitele sekretariátu ředitele a v roce 1992 ředitelkou kanceláře ředitele České správy sociálního zabezpečení. Od roku 2001 vykonávala funkci 1. náměstkyně ústředního ředitele ČSSZ, později vrchní ředitelky úseku sociálního pojištění. 11. října 2007 byla jmenována ústřední ředitelkou ČSSZ. Jako odbornice na právo sociálního zabezpečení přednášela na Právnické fakultě Univerzity Karlovy.

JUDr. Petr Poncar

(ve funkci 17. 9. 2012 – 5. 12. 2012)

Vystudoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy. V letech 2008-2011 byl předsedou představenstva a generálním ředitelem Allianz penzijního fondu. Ve vedení a v představenstvu pojišťovny Allianz a fondu působil i před tím. Do této finanční instituce nastoupil v roce 2002, kdy přešel z České pojišťovny. V září 2012 jej do funkce ústředního ředitele ČSSZ vybrala z desítky uchazečů výběrová komise.

prof. JUDr. Vilém Kahoun, Ph.D.

(ve funkci 1. 11. 2010 – 16. 9. 2012 a od 19. 12. 2012 do současnosti)

Vystudoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze a Fakultu zdravotnictví a sociální práce Trnavské univerzity. Pracoval jako právník, vedoucí kontrolního odboru a vedoucí odboru zdravotnictví a sociálních věcí jihočeského krajského národního výboru. V ČSSZ působí od roku 1990, před jmenováním ústředním ředitelem 1. 1. 2010 byl ředitelem pracoviště ČSSZ v Českých Budějovicích. Do funkce ústředního ředitele ČSSZ byl napodruhé jmenován s účinností od 19. 12. 2012 poté, co začátkem prosince rezignoval Petr Poncar. Vilém Kahoun je také pedagogem na Zdravotně-sociální fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Je autorem řady publikací z oblasti práva a práva sociálního zabezpečení.

ZAMĚSTNANCI

Málokterá státní instituce se může pochlubit tolika pracovníky, kteří v práci pro ni strávili téměř celý svůj profesionální život. Za 25 let si ČSSZ vychovala řadu odborníků na slovo vzatých, a to nejen těch, kteří zastávali a zastávají vedoucí pozice. Profesionály mají ČSSZ a OSSZ u přepážek v první linii, v metodických útvarech, v dávkových odděleních, zkrátka všude. I díky nim dosahuje úřad bez nadsázky výborných výsledků a vychovává si mladou generaci odborníků.

Dalším specifikem ČSSZ je její zaměstnanecká struktura, v 88 % jsou v ní zastoupeny ženy. Nejsilnější věkovou skupinu tvoří zaměstnanci ve věku od 51 do 60 let (27,8 %) a zaměstnanci ve věku od 41 do 50 let (27,7 %). Stabílní zůstává kvalifikační struktura, přičemž nejpočetnější kategorií zaměstnanců jsou lidé s úplným středním vzděláním (64,6 %).

Je samozřejmostí, že zaměstnanci rozvíjejí své profesní dovednosti a zvyšují si kvalifikaci dalším vzděláním. Významná a dlouholetá je v tomto směru spolupráce s Právnickou fakultou Univerzity Karlovy v Praze (PF UK). První roční specializační kurz otevřela PF UK v zimním semestru 2002/2003. Na závěr specializačního kurzu vypracovávají jeho účastníci absolventskou práci. Již z prvního běhu vzešla dvacítká úspěšných absolventů z celé České republiky a od té doby každý rok přibývají další.

Dále jsou ve spolupráci s Právnickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci a s Vysokou školou ekonomickou v Praze pro zaměstnance ČSSZ zajištěny specializační kurzy orientované na prohloubení znalostí z vybraných právních oblastí (správní, občanské, obchodní, pracovní, trestní, evropské a mezinárodní právo sociálního zabezpečení) a manažerských dovedností.

Nejnověji ČSSZ navázala spolupráci s Univerzitou v Hradci Králové, která pro zaměstnance připravila kurzy zaměřené na získání dovedností při jednání se specifickými skupinami klientů.

Vzdělávání svých zaměstnanců zajišťuje ČSSZ také průběžně formou e-learningu, který se stal běžnou součástí vzdělávání a udržování odbornosti.

Pro mnoho zaměstnanců přesto nekončí vztah s organizací s pracovní dobou. Pracovníci jednoho z největších zaměstnavatelů v České republice si uvědomují svou sociální zodpovědnost, například pravidelně darují krev, podporují handicapované občany, navštěvují domovy dětí, pomáhají s úklidem v přírodních rezervacích. Projevila se i solidarita zaměstnanců ČSSZ s kolegy postiženými povodněmi nebo jinými útrapami v podobě sbírek a další pomoci.

Zaměstnanci ČSSZ si pravidelně zvyšují odbornost

Na dalším vzdělávání se podílí i Univerzita Karlova v Praze

Tradiční je společné setkávání zaměstnanců v době Vánoc

Setkávání bývalých kolegů organizuje pravidelně personální odbor

Zaměstnanci OSSZ se ve volném čase věnují zachování tradic

Mikulášská besídka dětského domova Milíře, dárky věnovali zaměstnanci OSSZ Tachov

Pracovníci tvoří jeden tým i mimo pracoviště – například při volejbalovém turnaji

Zaměstnanci ČSSZ se hlásí ke společenské zodpovědnosti, mimo jiné dobrovolným dárcovstvím krve

11. STAVEBNÍ INVESTICE, KVALITNÍ ZÁZEMÍ

Většina nově vzniklých okresních správ sociálního zabezpečení začínala ve velice složitých podmínkách, často v pronájmu či v kuriózních prostorech a s nedostatečným vybavením. Počáteční majetek ČSSZ byl získáván většinou po náročných přerozdělovacích jednáních s tehdejšími okresními úřady.

Jako jedny z prvních získaly vlastní budovu OSSZ ve Strakonících, Táboře, Plzni-severu, Šumperku, Blansku, Břeclavi, Chomutově, Kolíně, Jihlavě, v Jablonci nad Nisou, Kroměříži, Jindřichově Hradci, Bruntálu, v Havlíčkově Brodě, Karviné, Litoměřicích, Mostě, Tachově, Teplicích, v Uherském Hradišti, Vyškově, Žďáru nad Sázavou. Nové budovy se tehdy stavěly pro OSSZ v Prostějově, Domažlicích či Svitavách.

Pokud jde tedy o budování důstojného prostředí pro klienty, ale i pracovního zázemí pro zaměstnance, soustředila se ČSSZ na investiční činnost. V posledních dvou dekádách, i přes omezené zdroje financování, tak nemálo budov okresních správ sociálního zabezpečení prošlo rozsáhlou rekonstrukcí. V řadě lokalit byly opraveny zchátralé, historicky cenné budovy, např. v Českém Krumlově OSSZ sídlí v takzvaném „druhém zámku“, bývalé vile podnikatele Ignáze Spira z roku 1893.

Přelomovou událostí pro tuto investiční činnost bylo povolení výstavby nových administrativních budov, které od prvopočátku byly projektovány pro

poskytování služeb klientům a zajištění výkonu agend. V několika městech pak byly postaveny zcela nové moderní stavby „na zelené louce“, jejichž součástí se také stala prostorná klientská centra vybavená vyvolávacím systémem pro plynulé odbavování klientů.

Co do rozsahu patří mezi nejvýznamnější vybudování sídla OSSZ v Liberci či Opavě nebo nový archiv v pražských Stodůlkách, který pomáhá s bezpečnou archivací spisové dokumentace z důchodové oblasti. V ústředí se podařilo vybudovat moderní a prostorné klientské centrum pro řešení záležitostí z oblasti důchodů a také zázemí pro pořádání konferencí a školicích seminářů. Ačkoliv musí ČSSZ vyjít jen s omezenými finančními zdroji určenými na rekonstrukci pracovišť či dokonce na výstavbu, dbá na to, aby její investiční aktivity nepolevily, a soustředí se na jejich obhajobu před správcem veřejných financí.

OSSZ Plzeň-město před a po rekonstrukci

Budova získaná pro OSSZ Nový Jičín před začátkem stavebních prací

Sídlo OSSZ Nový Jičín po rekonstrukci

Městská správa sociálního zabezpečení sídlí v centru Brna

OSSZ Český Krumlov získala nové sídlo rekonstrukcí památky z roku 1893

Pražská správa sociálního zabezpečení v Sokolovské ulici

Samozřejmost je dostatek míst pro čekající klienty

Každá budova ČSSZ při rekonstrukci dostává bezbariérový vchod, na smířku OSSZ Tachov

OSSZ Cheb našla nové sídlo v bývalém činžovním domě

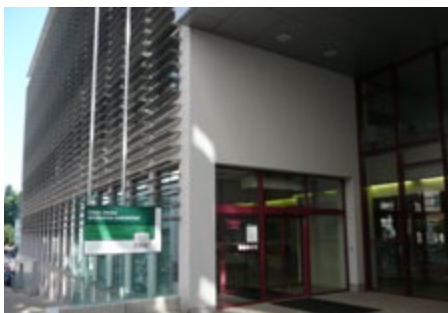
Nová budova OSSZ Opava během výstavby

Moderní sídlo opavské OSSZ po dokončení v dubnu 2011

Interiér nových prostor OSSZ Opava

Nové sídlo OSSZ Liberec

Přístup do pracovišť ČSSZ je řešen bezbariérově – výtahem či nájezdovou rampou

Moderní clientská centra nabízejí klid pro jednání s vyskolenými pracovníky ČSSZ

12. PROKLIENTSKÝ PŘÍSTUP ČSSZ

Bez nadsázky lze říci, že klientem ČSSZ je každý občan České republiky, který kdy byl výdělečně činný a ze své činnosti odváděl pojistné na sociální zabezpečení. Totéž platí pro zahraniční občany, kteří byli v České republice ekonomicky aktivní. ČSSZ jako celek, jehož neodmyslitelnou součástí jsou OSSZ, si zakládá na tom, aby přístup ke klientům byl vstřícný, spravedlivý a otevřený, při výkonu činnosti a rozhodování se řídí zásadou legality, profesionality, nezávislosti a nestrannosti. Lidé jsou vždy na prvním místě, proto jim poskytuje v maximální míře dostupné a kvalitní veřejné služby a je to trvalá priorita i pro současného ústředního ředitele prof. JUDr. Viléma Kahouna, Ph.D. a vedení ČSSZ. Kromě občanů a osob samostatně výdělečně činných, přesněji řečeno pojištěnců, jsou klienty ČSSZ také zaměstnavatelé, jejichž povinnosti v oblasti sociálního zabezpečení v působnosti ČSSZ plynou z právních předpisů.

Již dlouhá léta k samozřejmostem patří, že ČSSZ poskytuje služby veřejnosti výrazně nad rámec dvou úředních dnů stanovených usnesením vlády ČR pro státní a veřejnou správu. Dále celorepublikově fungují tři call centra – telefonické informační linky – pro klienty s dotazy z oblasti důchodového a nemocenského pojištění či technické pomoci při elektronických podáních. Nejdéle své služby veřejnosti poskytuje call cent-

rum pro důchodové pojištění, nový zákon o nemocenském pojištění účinný od roku 2009 dal vzniknout call centru pro oblast nemocenského pojištění a v souvislosti s rozvojem elektronické komunikace zahájilo svou činnost call centrum technické pomoci. Všechny tři specializované informační telefonní linky jsou veřejnosti dostupné každý pracovní den.

Na různých místech ČR se pravidelně konají mezinárodní konzultační dny, jejichž cílem je informovat občany, kteří získali doby pojištění na území České republiky a v sousedících státech, o tom, jaké jsou podmínky nároku na důchod v obou státech, jak mají postupovat při vyřizování žádosti o důchod, jaké doklady k tomu potřebují, a poskytnout další užitečné rady. Nejdelsí tradici mají česko-německé konzultační dny, dále česko-rakouský a česko-slovenský poradenský den. Jejich specifikem je, že se konají střídavě jak na území Česka, tak partnerského státu.

Vedle obsáhlých a detailních webových stránek slouží veřejnosti i řada informačních tiskovin, jako je například Příručka budoucího důchodce, Příručka OSVČ pro oblast sociálního zabezpečení či úzce specializované letáky vysvětlující zjednodušenou formou konkrétní téma sociálního zabezpečení. Nové formy komunikace reflektují profily na sociálních sítích Facebook či Twitter.

Před koncem roku 2013 dokončila ČSSZ svůj ePortál. Jedná se o speciální internetovou samoobsluhu, díky které mohou klienti ČSSZ nahlédnout na své údaje evidované v databázích ČSSZ a kterou bude ČSSZ rozvíjet i v příštích letech. Snahou nynějšího ústředního ředitele ČSSZ prof. JUDr. Viléma Kahouna, Ph.D. je nalézt takové ře-

šení, aby byl ePortál ČSSZ přístupný široké veřejnosti.

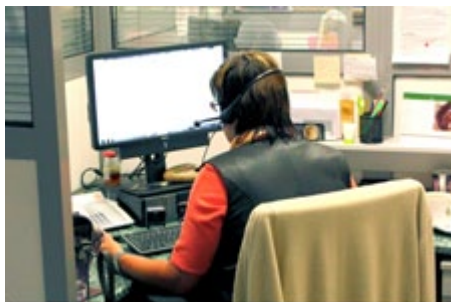
ČSSZ si uvědomuje nutnost hospodařit s časem. Proto v roce svého 25. výročí nabízí veřejnosti možnost objednat se ke konzultaci na některém svém pracovišti online. Tímto krokem rozšířila svou dostupnost pro skupinu klientů, kteří jsou zvyklí využívat elek-

Odborníci pravidelně radí na mezinárodních konzultačních dnech

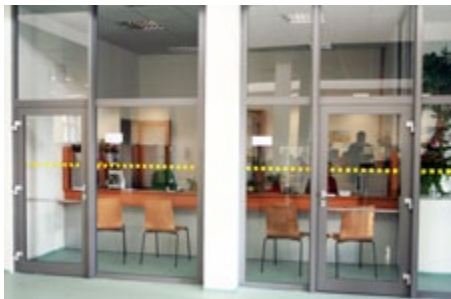
Call centrum nemocenského pojištění poskytuje konzultace ze Zlína

Otázky kolem důchodů zodpovídá pražské call centrum

Moderní clientské centrum při ústředí ČSSZ v Křížové ulici v Praze

Klientské centrum v Křížové ulici nabízí pro jednání i diskrétní prostory

Konzultace jsou poskytovány plynule i díky vyvolávacímu systému

tronickou komunikaci nebo si potřebují svůj čas naplánovat.

Novinkou roku 2015 je posílení aktivní informační role úřadu. Mužům narozeným v roce 1954 a následně ženám ročníku narození 1957 automaticky, bez nutnosti podat žádost, ČSSZ zaslala přehled jejich dob důchodového pojištění. Tito klienti tak mají možnost dozvědět se v dostatečném předstihu před dosažením důchodového věku, kolik let odpracovali, kolik roků jim případně schází pro nárok na důchod a z jakých výdělků se jim bude vypočítávat budoucí starobní důchod. Dalším krokem bude zpřístupnění důchodové kalkulačky, jejíž prostřednictvím ČSSZ poskytne klientům možnost zjistit informativní výši jejich budoucího důchodu.

Na webových stránkách naleznou klienti informace k tématům, o která se zajímají

ČSSZ využívá i nová media jako například facebook

Novinky z ČSSZ sděluje i sociální síť Twitter

ČSSZ vydává řadu tématických příruček a brožur

Informační materiály jsou k dispozici v elektronické i tištěné podobě

Nejdůležitější faktografické údaje shrnuje statistická ročenka

13. ČASOPIS NÁRODNÍ POJIŠTĚNÍ

Tradiční, jež se zrodila v roce 1969, má časopis Národní pojištění. Myšlenka vydávat časopis o národním pojištění byla praktickým výstupem závěrů konference, kterou v květnu 1964 pořádala Právnická fakulta Univerzity Karlovy spolu se Státním úřadem důchodového zabezpečení a Správou nemocenského pojištění. Účastníci se tehdy shodli na tom, že rozsáhlá změna v sociální oblasti se neobejde bez spolupráce s veřejností. Vznikly proto dva časopisy – jeden teoretický, druhý zaměřený spíše prakticky, který seznamoval čtenáře s výkladem právních norem a s jejich aplikací. Oba měly za úkol propagovat myšlenky národního pojištění.

Teoretický čtvrtletník Sociální studie začal vydávat Státní ústav sociálního zabezpečení a praktický měsíčník Národní pojištění nově vzniklá Správa nemocenského pojištění.

První číslo Národního pojištění vyšlo v roce 1969. Již od počátku časopis informoval veřejnost zejména o právních normách nemocenského pojištění a důchodového zabezpečení. Těžištěm obsahového zaměření byla snaha co nejdůsledněji reagovat na požadavky praxe. Pomáhal při řešení konkrétních problémů, se kterými se stále setkávají zaměstnanci organizací i jednotlivých orgánů sociálního zabezpečení v souvislosti s aplikací předpisů o nemocenském a důchodovém pojištění.

V průběhu roku 1990, tedy v roce, kdy vláda schválila novou organizaci sociálního zabezpečení, přešel časopis pod ČSSZ. Po pěti letech, v roce 1995, se vydávání ujalo Ministerstvo práce a sociálních věcí. Poslední změna nastala v roce 2002 – návratem pod ochranná křídla ČSSZ.

Výtisky časopisu vycházejícího 11krát ročně ke své práci používají hlavně personalisté, mzdové účetní a také podnikatelé.

14. KRÁTKODOBÉ PLÁNY A DLOUHODOBÉ VIZE

Krédem ČSSZ je být moderní, klienty orientovanou institucí, která plně využívá nejmodernější informační a komunikační technologie. ČSSZ to definuje i ve svém Poslání:

„Posláním ČSSZ jako efektivně fungujícího orgánu veřejné moci je poskytování služeb a plnění úkolů v oblasti sociálního pojištění s využitím moderních informačních a komunikačních technologií a rozvoje lidského potenciálu zaměstnanců ČSSZ vedou-

cích k maximalizaci spokojenosti klientů.“

ČSSZ je ve své době jednou z mála organizací státní správy, která měla a na nadcházející období má definované vize a schválené strategické cíle do roku 2020. Pro bezchybnou činnost tak složité organizace je to nezbytné, i když zavádění některých rozvojových plánů či inovace portfolia činností limitují dostupné finanční zdroje.

STRATEGICKÉ CÍLE ČSSZ 2014-2020

Schválené strategické cíle do roku 2020, jimiž chce prof. JUDr. Vilém Kahoun, Ph.D. naplnit poslání a vizi ČSSZ, jsou sumarizovány v dokumentu „Strategické cíle ČSSZ na období 2014-2020“.

1. Klientský přístup a posílení významného postavení ČSSZ mezi orgány veřejné správy

Je třeba neustále rozvíjet otevřený a vstřícný přístup ke klientům, poskytovat komplexní, přehledné, přesné a včasné informace klientům prostřednictvím moderních informačních a komunikačních technologií, vytvářet pozitivní image instituce. V neposlední řadě pak zaujímat otevřený a vstřícný přístup k médiím.

2. Zachování stability výkonu agend, jejich kvalitativní rozvoj, racionalizace a zvyšování efektivity

Je nutné předkládat podněty ke změně právní úpravy, flexibilně řídit změny vyplývající z legislativy a nových koordinačních nařízení v zájmu racionalizace a zvýšení efektivity procesů v oblastech důchodového a nemocenského pojištění a výběru pojistného na sociální zabezpečení. A také v zájmu zlepšení procesního postavení účastníka řízení ve věcech důchodového pojištění, zefektivnění lékařské posudkové služby, zajištění správného, vnitřně konzistentního a rychlého rozhodování ve správním řízení. V neposlední řadě pak podporovat rozvoj elektronizace agend jako základní předpoklad pro trvalé snižování

podílu manuálních a neautomatizovaných činností, snižování nákladů a zkracování doby vyřizování agend.

3. Rozvoj integrovaného informačního systému a datové základny

Pod tímto strategickým cílem ČSSZ je shrnuto budování a rozvoj in-

tegrovaného informačního systému a datové základny, dokončení centralizace aplikačního programového vybavení a dat i vytváření informačních a komunikačních vazeb na orgány veřejné správy a ostatní instituce, včetně podpory spolupráce v této oblasti na národní i na mezinárodní úrovni.

Použité fotografie bez uvedeného zdroje: Archiv ČSSZ

25 let České správy sociálního zabezpečení

© Česká správa sociálního zabezpečení, oddělení komunikace, Praha, 2015

ISBN 978-80-87039-43-4

Plzeň - sever / Praha - východ / Zlín / Ústí nad Labem
Klatovy / Jablonec nad Nisou / Žďár nad Sázavou

Benešov / Prostějov / Blansko / Třebíč / Břeclav / Česká Lípa
Český Krumlov / Děčín / Teplice / Domažlice / Frýdek-Místek

Havlíčkův Brod / Pardubice / Hradec Králové
Karlovy Vary / Příbram

Brno / Písek / Most
Kroměříž / Litoměřice / Kutná Hora

Liberec / Ústí nad Orlicí / Louny / Mladá Boleslav
Náchod / Sokolov / Nymburk / Opava / Přerov / Jihlava

Prachatice / Beroun / Rakovník / Nový Jičín / Rokycany / Svitavy

Bruntál / Tachov / České Budějovice / Trutnov / Chrudim / Jičín

Uherské Hradiště / Plzeň - město / Vyškov / Ostrava
Rychnov nad Kněžnou / Semily / Olomouc / Strakonice

Hodonín / Pelhřimov / Karviná / Plzeň - jih
Praha / Chomutov / Znojmo / Šumperk

Praha - západ / Kladno / Vsetín / Jeseník
Brno - venkov / Cheb / Kolín

Jindřichův Hradec / Tábor / Mělník